

પ્રકરણ ૧૩ નૃત્ય સાથે અવરોધોદ્ધર કરવા

નૃત્યમાં, પાત્રો કેટલીકવાર એક જ નૃત્યાંગના દ્વારા તેમના લિંગને ધ્યાનમાં લીધા વિના રજૂ કરવામાં આવે છે. નૃત્યના ઘણા પરંપરાગત પ્રદર્શનમાં, પુરુષો ઘણીવાર સ્ત્રી પાત્રો ભજવે છે.

ભક્તિ યજ્ઞવળ

ભક્તિ ઇ.સ. છઠ્ઠી કે સાતમી સદીની આસપાસ શરૂ થયેલી યજ્ઞવળે પ્રાદેશિક શાસ્ત્રીય નૃત્ય સ્વરૂપોના વિકાસને પ્રભાવિત કર્યો હતો જે આપણા વર્તમાન શાસ્ત્રીય નૃત્યોના મૂળને વિસ્તૃત કરે છે.

ભક્તિકાળમાં નૃત્યાંગનાઓ મંદિરની અંદર પૂજા વિધિનો ભાગ બની ગયા હતા. દક્ષિણ ભારતના દેવદાસીઓ અને તેવડીછીઓ અને ઓડિશાના મહારીઓએ મંદિરની અંદર સીધા જ દેવતાની સેવા કરી હતી..

દૃઢ ધાર્મિક વિધિઓ આસામના સત્તારાઓ અને દક્ષિણના ભાગવતરોમાં ધાર્મિક નૃત્ય

0680CH13

દ્વારા કરવામાં આવે છે. ઉત્તરના કથાકારોએ લોકોના નૈતિક મૂલ્યોમાં વધારો કરવા માટે ભગવાન શિવના તાંડવની પ્રશંસામાં વાર્તાઓ ગાઈ અને રજૂ કરી.

ભક્તિ આંદોલનની વિભાવના સામાન્ય લોકો માટે સમજવી સરળ હતી..

ગોતીપુઆ નૃત્ય

ગોતીપુઆ નૃત્ય શીખતા વિદ્યાર્થીઓ

અર્ધનારીશ્વરા

ઉદાહરણો

ગોતીપુઆ નૃત્ય

જુઓ ઓડિશામાં ઉદ્ભવેલા ગોતીપુઆ નૃત્યનો એક વીડિયો (યુટ્યુબ).

મહારીઓએ ભગવાન જગન્નાથ અને ગોતીપુઆઓની સ્તુતિમાં મંદિરની અંદર આ પ્રદર્શન કર્યું હતું કે જ્યાં યુવાન છોકરાઓ લોકો માટે નૃત્ય કરતા હતા.

અહીં, યુવાન છોકરાઓ છોકરીઓ તરીકે પોશાક પહેરે છે અને એકોબેટિક હલનચલન સાથે સંયુક્ત નૃત્યો રજૂ કરે છે.

મહારાષ્ટ્રની લાવણી (મુખ્યત્વે મહિલા સ્વરૂપ) પુરુલિયા છાઉ પશ્ચિમ બંગાળમાંથી મૂળ પુરુષો દ્વારા

અર્ધનારીશ્વર નૃત્ય

પેઇન્ટિંગમાં તમે ભગવાન શિવ અને દેવી પાર્વતીને નૃત્ય મેક-અપ સાથે એક જ ચહેરા પર જોઇ શકો છો.

પ્રવૃત્તિ ૧: અનોખા લોક નૃત્યના વીડિયો જુઓ

જુઓ અલગ અલગ લોકા નૃત્યના વીડિયો જે અનોખા આસનો, હાવભાવ, ચાલવાની રીતો, સ્ટેપ્સ, વેશભૂષા અને સંગીતથી કરવામાં આવે છે.

પશ્ચિમ બંગાળના પુરુલિયા છાઉ મૂળ પુરુષો દ્વારા જ કરવામાં આવે છે.

કર્ણાટકથી યક્ષગાન

હવે, તમે લાવણી અને છાઉ બંનેના સ્ટેપ્સ અજમાવી શકો છો..

મોહિનીઅટ્ટમ (અગાઉ માત્ર મહિલાઓ દ્વારા જ કરવામાં આવતા), કથકલી અને યક્ષગાન (અગાઉ માત્ર પુરુષો દ્વારા રજૂ કરવામાં આવતા) જેવા નૃત્યોમાં આધુનિક સમયમાં જાતિ (સ્ત્રી/પુરુષ) અવરોધો દૂર કરીને

ધરખમ પરિવર્તન આવ્યું છે.

એ નોંધવું અગત્યનું છે કે નૃત્યમાં આ વળાંકો અને ચાલ જાતિ (સ્ત્રી/પુરુષ) દ્વારા સખત રીતે મર્યાદિત નથી. નર્તકો ઘણીવાર વિવિધ શૈલીઓના તત્ત્વોને મિશ્ર કરીને તેમની પોતાની આગવી અભિવ્યક્તિ બનાવે છે, જે પરંપરાગત જાતિ (સ્ત્રી/પુરુષ) માન્યતાઓને તોડે છે..

હવે, તમે એવા તબક્કે આવ્યા છો કર જ્યાં તમારે તમારા ક્ષેત્રમાં નૃત્ય સ્વરૂપોના સ્ટેપ્સ શીખવાના છે..

પ્રવૃત્તિ ૨: લોકનૃત્ય માટે સ્ટેપિંગ

ચાલો આપણે જરૂરી વળાંક સાથે, ઉત્સાહી અથવા સૌમ્ય હલનચલનમાં, અજમાવેલા સ્ટેપ્સની પ્રેક્ટિસ કરીએ.

લાવણી અને ભાંગડા એ બંને નૃત્ય સ્વરૂપોની પ્રેક્ટિસ છોકરીઓ અને છોકરાઓ દ્વારા કરી શકાય છે.

આ નૃત્યોમાં ઉપયોગમાં લેવાતા હાથ અને હાથના હાવભાવનું અન્વેષણ કરો.

પ્રવૃત્તિ ૩: પરિયોજના કાર્ય

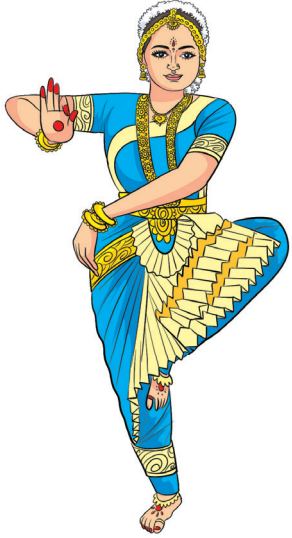
જોગતિ માંજમ્મા એ એક પાથ બ્રેકિંગ વ્યક્તિત્વ છે જેમણે જાતિ (સ્ત્રી/પુરુષ) ઓળખના અવરોધને તોડીને કાર્ટાટકમાં જોગતી નૃત્યના વિકાસને પ્રભાવિત કર્યો છે. તેના વિશે વધુ જાણો અને તેના ચિત્રો સાથે યોજના વર્ક પ્રસ્તુત કરો. યોજના નું માળખું - બાળપણથી (જો કોઈ હોય તો) પ્રેરણાદાયી વાર્તા, શીખવાના અનુભવો, સિદ્ધિઓ અને સંગઠનો.

© NCERT
not to be republished

લંબચોરસ આકાર

ત્રિકોણાકાર આકાર

નૃત્ય આકારો અને તાલ

ગણિત અને નૃત્ય એકબીજાના પૂરક છે. ગણિત અને નૃત્ય એકબીજાના પૂરક છે.

આપણે નૃત્ય દ્વારા ભૌમિતિક આકારો દર્શાવી શકીએ છીએ. નૃત્યમાં ગાણિતિક લયમાં ભૌમિતિક મુદ્રાઓ અને હલનચલન સામેલ છે. આપણે નૃત્ય નિર્દેશનમાં રચનાઓ માટે વિવિધ ભૌમિતિક દાખલાઓનો ઉપયોગ કરી શકીએ છીએ. લય અને તાલ એ ફક્ત એરિથમેટિકલ પેટર્ન છે.

આને આગળની પ્રવૃત્તિમાં અજમાવી જુઓ.

પ્રવૃત્તિ ૪: નૃત્ય અને ભૌમિતિક આકાર

નૃત્યમાં કેટલા જુદા જુદા ભૌમિતિક આકારો રજૂ કરી શકાય છે?

વિવિધ આકારો બતાવતા નર્તકો

તમારી હથેળી, હાથ અને પગનો ઉપયોગ કરીને ત્રિકોણ, વર્તુળ, ચોરસ, લંબચોરસ વગેરે બનાવી શકાય છે.

વર્ગમાં ચર્ચા કરો અને કેટલીક ભૌમિતિક હિલચાલનો પ્રયાસ કરો.

પ્રવૃત્તિ પ: લયબદ્ધ ભૂમિતિ

હવે, અગાઉની પ્રવૃત્તિના તમામ તત્ત્વો (હાથ, હાથ, હાથ, પગ)ને ભેગા કરો અને લયનું બીજું તત્ત્વ ઉમેરતી વખતે વિવિધ ભૌમિતિક આકારોનું પરીક્ષણ કરો.

ટાલાસ વિવિધ ક્રમયો અને લયબદ્ધ એકમોના સંયોજનો છે.

જૂથો બનાવો અને વિવિધ ભૌમિતિક દાખલાઓ અથવા રચનાઓ બનાવવા માટે વિવિધ અંકગણિત રિધમ સંયોજનોનો પ્રયાસ કરો.

ઉદાહરણો

- 2 બિટ્સ + 2 બિટ્સ = 4 બિટ્સ
- 2 બિટ્સ + 3 બિટ્સ = 5 બિટ્સ
- 2 બિટ્સ + 4 બિટ્સ = 6 બિટ્સ
- 3 બિટ્સ + 3 બિટ્સ = 6 બિટ્સ
- 3 બિટ્સ + 4 બિટ્સ = 7 બિટ્સ

આવી હિલચાલમાંથી પસાર થાઓ અને આવી હિલચાલ ઉપરોક્ત ક્રિયા સાથે કેવી રીતે સંબંધિત છે તેની વર્ગમાં ચર્ચા કરો.

